Masonluktaki İçsel ve İşlevsel Sorunlar…
Farklı Bir Bakış

Murat Özgen Ayfer
2023

Masonlukta, bu kurumun evrensel boyuttaki amacı belirtilirken, bu, “bir insanlık ülküsü”nün gerçekleştirilmesi olarak özetleniyor.

Ancak masonlar, bu ülküyü gerçekleştirecek olanlar değil... Sadece, bu ülkünün gerçekleşebilmesi için kendilerini hazırlamaya çalıştıklarını söylüyorlar.

Fakat bunun için de ne ölçüde çalışıyor ya da çalışabiliyorlar? Birtakım içsel ve işlevsel sorunları var.

Bir “insanlık” ülküsünün gerçekleşmesi düşünülünce, masonların, gerek sıradan insanlar olarak birbirlerinden, gerek genel olarak toplumlardan gerekse bu toplumları yönetenler ile bu toplumlarda etkin sosyal kurumlardan yakınmamak olanaksız.

Bunun için yapılması gereken işleri düşünüp de yapılanlara baktığımızda, hemen hiçbirinden hoşnut olmayabiliriz.

Dolayısıyla kendimizden de hoşnut olmayabiliriz. Masonlar da öyle!

Daha çağdaş, daha güncel, daha etkin, daha yararlı, daha evrimsel bir dünya görüşünün benimsenmesi beklentisindeyiz.

Demek oluyor ki, Masonluğun şimdilerde “insanlık uğruna” benimsenmekte olan amaçlarını, toplumsal hedeflerini, sosyal ilkelerini, uygulanan yöntemlerini, bunlara ek olarak genelde toplumlardaki eğitim ve öğretimi, bunlardan doğan ya da doğması beklenen yansımaları ne yeterli ne de yeterince olumlu buluyoruz.

Elbette amaçların, hedeflerin, ilkelerin, yöntemlerin, eğitim ve öğretimin, bunların yansımalarının hepsini olumsuz, yararsız, yanlış, çağ dışı, hatta saçma görmüyoruz. Ancak onları eleştirmekten de geri kalamayız. Birtakım değişiklikler, yenilemeler, çağdaşlaştırmalar, iyileştirmeler, **değişim** gerek.

Bunun için de gerek kendimizi, gerek birbirimizi, gerek toplum içindeki çeşitli kurumların tutum yaklaşımlarını, bunların üst düzeylerinde görevli olan kişilerin yapıp etmelerini olasıya eleştiriyoruz.

Eleştirmek kötü bir şey değil... Eleştirilmek de kötü değil.

Çünkü eleştiri olmazsa gelişim hızı ağırlaşır hatta belki her şey olduğunca kalır, ancak olacağına varır. Doğru dürüst hiçbir gelişim sağlanamaz.

Hatta bu yüzden *«Eleştirilmek, eleştirmekten daha iyi.»* bile diyebiliriz.

Ancak, bunun ölçüsünü bilmeli, tartmalı, kantarın topunu elden kaçırmamalı.

Oysa biz, çoğu kez, sırası olsun ya da olmasın, yeri gelsin ya da gelmesin, bir işe yarasın ya da yaramasın, her fırsat bulduğumuzda, nelerin hangi gerekçeyle öyle yapıldığını ya da yapılamadığını anlamaya çalışmadan, nedenleri bilmeden, olanakları göz önüne almaksızın, kendimizce, nelerin yapılması gerektiğini sayıp döküyoruz.

Gelin görün ki, iş bunların **"nasıl"** yapılacağına gelince pek sesimiz soluğumuz çıkmıyor. *«Nasıl yapılacağını yetkililer bulsun»* deyip, işin içinden sıyrılma yolunu tutuyoruz.

Hele bulunduğumuz toplumda bizden yapılmasını istediklerimize ilişkin bir proje geliştirmemiz, önerilerimizi somut bir biçimde ortaya dökmemiz, seçenekler göstermemiz, uygulanmalarında yer alıp katkıda bulunmamız istendiğinde, âdeta kaçacak delik arıyoruz.

Sorumluluk üstlenmeye pek yanaşmıyoruz.

Hatta bireysel boyutta birer yurttaş olarak ulusumuza karşı yükümlülüklerimizi bile gerektiğince yerine getirmekte bile pek gevşek davranıyoruz.

Demek oluyor ki, **bireysel sorunlarımız** var. Masonlar da bizden farklı değil.

Ancak burada -en azından şimdilik- bireysel sorunları bir yana bırakıp, toplumsal sorunlara girelim.

Bu bizi, ister istemez, birtakım öznel yargılar geliştirmeye yöneltir.

Önemli olan bir nokta, bu yargıların gerçekten de öznel, yani **"bize göre"** olduklarını bilmemiz, bunun bilincine varmamızdır. Ancak başkalarının yargıları hayli farklı olabilir. Biz, yargılarımızın haklılığına inanıyorsak, bilelim ki, diğerlerinin yargıları da en az bizimkiler kadar haklı olabilir.

Toplumdaki sorunları günümüzün ortamını, koşullarını ve gereksinmelerini göz önüne alarak sayıp dökebiliriz. Bunun ardından birtakım çözüm önerileri getirebiliriz. Hatta bu çözümlerin **"nasıl"** uygulamaya konulacağına ilişkin ayrıntılı bir proje tasarımı da geliştirebiliriz. (Yapar mıyız? O ayrı…)

Fakat buna girişmeden önce kendi kendimize şunu soralım:

«Tüm bu sorunlar birdenbire mi ortaya çıktı?»

Herhalde buna *«Evet!»* diyebilecek babayiğit zor bulunur.

Böylesine bir boş gözü peklik etmektense, bunu *«Hayır!... Bunlar epeyce bir zamandan beri vardı.»* diye yanıtlayıp, önce konumuzun tarihsel gelişimini kısaca gözden geçirmemizde yarar olur.

☯ ☯ ☯

Orta Çağ'da Batı dünyasının insanları, bir yandan bilek gücünün baskısı altında ezilirken, diğer yandan da **"bilgi"**den olabildiğince uzak kalmaya tutsak edilmişti. Çoğunluk için bilgi tabuydu. Ona değil dokunmak, yaklaşmak bile yasaktı.

O tarihlerde insanlar âdeta daha doğuştan **"yönetenler"** ve **"yönetilenler"** olmak üzere ikiye ayrılmıştı. Hemen her toplumda yönetenlerin sayısı yönetilenlerin binde biri bile değildi. Hatta "yöneten" gibi görünmekte olanların büyük çoğunluğu bile ancak birkaç **"asıl yöneten"**in maşası ya da uydusuydu.

Bir yanda **"güçlü azınlık"** diğer yanda **"zavallı halk"** vardı. Üstelik o "zavallı halk" kapsamındaki insanlar, bu olgunun tümüyle doğal, hatta **"Tanrı buyruğu"** olduğuna, bunun böyle olması ve buna boyun eğilmesi gerektiğine inandırılmıştı.

İnsan hakları bakımından yanlışlıklar üzerine kurulu bu toplumsal ortamda, **"dinsel kurumlar"** ile **"soylular"** bir ayrıcalıklı sınıf oluşturuyordu. Aralarında sağlam bir çıkar birliği sağlayarak el ele vermişlerdi.

Batı dünyası için bir karanlık dönem olan "Orta Çağ", yaklaşık bin yıl sürdü. **"Rönesans"** olarak andığımız yenileşme atılımlarının etkisiyle sona erdi. İşte bu sıralarda, dinsel kurumlar ile soyluların arası açılmıştı. Bunda, gerek "**bilim"**in gerekse **"bilgi"**nin etkisi vardı.

Bilimin bazı buluşları, insanlar üzerinde uygulanan kaba gücü artırmakta, böylelikle yeni bir egemenlik tarzı sağlamakta kullanılınca, **Feodalite** yıkıldı. Tek tek ve her biri kendi başına buyruk yöresel egemen güçler olan derebeylikler ortadan kalktı. Krallıkların egemenlik alanı genişledi. Bu siyasal değişim, halkın rahat bir soluk alabilmesine hiç de yaramadı. Kimilerine göre eski hamam ile eski tas hâlâ yerli yerindeydi. Sadece hamamcı değişmişti. Kimilerine göre ise, -özellikle ekonomik bakımdan- çok daha kötü bile olmuştu.

Bundan sonra, artık özdeksel güç dengesi kendilerinden yana bozulmuş olan krallar -daha geniş bir deyişle **monarşik güçler**- elde etmiş oldukları olanakları dinsel kurumlara kafa tutmada kullanmaya başladı. Ancak ***"Bir ipte iki cambaz oynamaz!"*** diyen atasözü elbette geçerliydi.

Salt dinsel bir alanda bile olsa, "bilgi"nin gelişimi Roma Katolik Kilisesi'nin dogmalarının birçoğunun yıkılıp, yüzyıllarca koruyabilmiş olduğu foyasının ortaya çıkarılmasını sağladı. Buna tarihte **"reform"** niteliği verildi ama eğer konuya "geniş halk kitlelerinin toplumsal ve ekonomik durumu" açısından bakacak olursak, pek bir şey değişmemişti.

Orta Çağ sonrasında, güç olanaklarını kendileri lehine değerlendiren ayrıcalıklı sınıflar, birkaç yüzyıl daha egemenliği ellerinde tutmayı, halkı temel insan hakları ile özgürlüklerinden yoksun bırakmayı başardı.

"Reform" denilen yeniden yapılanma ile aralarında sadece tapınım yöntemlerinin uygulamadaki birtakım ayrıntıları bakımından yer yer farklar bulunan yeni dinsel kurumlar oluştu. Bunlar da egemen yönetici güçlere daha çok ödün vererek, dinsel alandaki otoritelerini korudu. Bilime ve gerçeklere sırtlarını dönmeyi, halkın gözlerini örtülü tutmayı, onları tapınmayla yetinilmesi gerektiği yönünde kandırmaya, kör inançlara boğup bir **"bulunç tutsaklığı"** altında ezmeyi sürdürdüler.

«Acaba bu azınlık böylesine bir gücü ve egemenliği nasıl koruyabiliyordu?... Bunun için ne gibi önlemler almıştı?» diye sormaktan kendimi alamıyorum.

Sanırım işin en acıklı yönü de buydu.

Çoğunluğu oluşturan ve yönetilen halkın indinde, yönetici azınlığın üstün egemenliği **"tartışılmaz"** bir nitelik taşıyordu.

"Kesin ve değişmez" olduğu söylenen saltık evrensel gerçekleri ellerinde tuttuklarını ileri süren dinsel kurumların, bu bilgilerinin doğruluğunu kanıtlamaları hiç de gerekmiyordu.

Çünkü yönetilen ve yönetenlere körü körüne bağlanarak inanmaktan başka hiçbir çıkar yol bulamamış olan zavallı halk, onların çıkarlarını ve yücelik tutkularını onlardan çok daha iyi koruyordu.

Bu çoğunluğun bireyleri, kafalarına sokulmuş olan yanılsamalı bilgilerden ve "gerçek" aldatmacasıyla oluşturulmuş birtakım boş inançlardan başka türlüsünü düşünemeyecek bir biçimde koşullandırılmıştı.

Böylesine bir bilgisizlik ortamında, elde edebildikleriyle yetinerek yaşarlarsa mutlu olacaklarını sanarak boş umutlara kapılmışlardı. Olanı hep olduğu gibi koruyarak sürdürmenin zorunluluğuna, zaten **"Tanrı'nın buyrultusu"**nun böyle olduğuna inandırılmışlardı.

Tutuculukları bağnazlığa dönüştürülmüştü.

Bir diğer deyişle, insanlığın büyük çoğunluğunu oluşturan geniş halk kitlelerinin evrimi yapay olarak durdurulmuştu.

Üstelik bu kitle, bunun "en iyisi ve en doğrusu" olup böyle olması ve böyle sürmesi gerektiğini savunur edilmişti.

☯ ☯ ☯

Bu elbette hep böyle sürmedi; süremezdi. İnsanları ve toplumları boyundurukları altına almış olan egemen güçler, her ne yapmış olurlarsa olsunlar, gerek **Bilgi**'nin yaşamını sürdürmesini, gerekse **Bilim**'in -gizliden gizliye bile olsa- gelişimini engelleyemediler. Sadece geciktirdiler.

Bildiklerini tüm insanlarla paylaşmak üzere kendilerini ortaya atan yiğitlerin harcanması, böylece bunların olası benzerlerine gözdağı verilmesi bile evrimsel gidişi durduramadı. Kaba güç kullanılarak tek durdurulabilen şey, "henüz elverişli olmayan bir ortamda bilginin yüreklice açıklanması" oldu.

Her ne yapılmış olursa olsun, Bilgi'nin ve Bilim'in gelişmelerine -hayli yavaş bile olsa- set çekilemedi.

Bu gelişim, giderek bir birikim oluşturdu ve âdeta bir patlama noktasına geldi. Batı dünyasında, bir insanın ortalama yaşam süresine oranlayacak olursak "çok uzun" sayılabilecek bir süre içinde, fakat tüm Uygarlık Tarihi'nin bilinen süresiyle karşılaştırıldığında ise ***"birdenbire"*** olarak nitelenebilecek denli kısa bir anda bir değişim, bir atılım baş gösterdi.

Başlangıçta bu değişimin öğeleri, gerek yer (coğrafya) gerekse zaman bakımından birbirlerinden kopuktu. Öylesine ki, aynı tür bilimsel bulgular, birbirleriyle hiçbir ilişkisi olmayan kişilerce, aynı ya da farklı zamanlarda, ayrı ayrı yerlerde elde edildi. Bunlar hızla büyüdü ve birleşti. Bu birleşim ile bu doğrultuda canla başla çalışanlar arasında oluşan dayanışma, tüm dünya çapındaki bir ortak gelişimin, o günler için *"olağanüstü"* olarak nitelenebilecek bir ivmeyle hız kazanmasını sağladı.

Bilgi'nin bu birikimi ve hızlı gelişimi, 18. yüzyılın ikinci yarısında yer alan **"Aydınlanma Çağı"**nı oluşturdu. Ataları yüzyıllar boyunca baskı ve ezilme altında kalmış olan halk, bireysel haklarını, özellikle nesnel bakımdan özgürlüğünü yeniden elde etmenin bilincine vardı.

Ünlü Theobald von Oer yapıtı (1860)

Avrupa batısında başlayan bu eylem, o tarihe kadar toplum içinde ayrıcalıklı sayılanların sorgulanamayan egemenliğini ortadan kaldırarak, bunun yerine halkın buyrultusuna dayanan ***ulusal egemenliğin*** kurulmasına yöneldi. Bir açıdan bakılırsa, aslında bu politik-toplumsal yapı yani **demokrasi**, hiç de yeni bir şey değildi. Orta Çağ öncesinde Avrupa'nın güneyi ve doğusunda başarılı örnekleri görülmüştü.

Halkın egemenliği'ni genelde benimser olmakla birlikte, insanlara güven duymadıklarından ötürü bireysel özgürlüklerin büyük ölçüde kısıtlanmasından yana olanlar da vardı. Bu kişiler, -kendileri halkın içinden gelmekte olsalar da- bir kez sivrilip yönetsel düzeye çıktıklarında, artık halkı bir *"toplum"* olarak değil, bir ***"sürü"*** gibi görmek eğilimindeydi. Onlar da gücü ele geçirdiklerinde, Orta Çağ'daki olgudan pek farklı olmayan biçimde kullandı ve benzer toplumsal ortamlar yarattılar. Bir ***"ayrıcalıklı yöneticiler topluluğu"*** ile ***"özgürlüklerinden yoksun bir kitle"*** oluşturulmasından sakınılamadı.

Bunun da gerek politik gerekse ekonomik bakımdan yürümediği görüldü. Böyle bir rejim insanlara gönenç ve mutluluk sağlayamıyordu. Bu ortamda bilimin ve gelişimin ancak sınırlı bir düzeye varabilecek denli sağlanabildiği, bundan sonra olduğu yerde saydığı açıkça ortadaydı.

Bilim'in, sonsuz ve sınırsız bir özgürlüğe gereksinme duyduğu, baskı ve zorlamayla bilimsel gelişimi sağlamak isteyenlerin, belli bir noktaya vardıktan sonra tıkanıp kalmaktan başka çıkar yol bulamadıkları, daha ileri gidemedikleri deneyimle anlaşıldı.

Demokratik toplumlarda ise, nesnel özgürlüklerini elde eden bireyler, bu kez yalnızca bunlarla yetinir oldu. Kendilerini dinsel kurumların etki ve aşılamalarından kurtarmayı bir türlü başaramadılar.

Dinsel kurumlar ve onların bağnaz yandaşları, özgürlük ortamının sağladığı olanakları, kendi yararlanmaları doğrultusunda kötüye kullanmakta hayli başarılı oldu. Henüz yeterince bilgilenememiş geniş halk kitlelerini pençelerine almakta pek güçlük çekmediler.

Dolayısıyla, günümüzde ***"en uygar"*** olarak nitelenen ülkelerde bile insanlar, dogmalarından ve kör inançlarından sıyrılmayı başaramadı. Bireysel gelişimlerini gerektiğince sağlayamadılar. Bilimin ve tekniğin geliştirdiği iletişim olanaklarını büyük ölçüde kullanmaktan geri kalmadılar; fakat ne ölçüde yararlanmış oldukları sorgulamaya değer. Çünkü toplumsal yaşam düzeyi bakımından ilerlediler ama **Bilgi**'ye yeterince ulaşamadılar.

☯ ☯ ☯

Günümüzde "çağ" olarak nitelediğimiz bir tarihsel dönem, eskiden yüzyıllar sürerdi. Uygarlığın son yüz yıllık döneminde, bilimsel gelişmelerin güncel yaşama yansıyan özelliğini belirtebilmek bakımından, birbiri ardınca üç çağ kavramının kullanılmış olduğunu görüyoruz.

Önceleri, -yaklaşık 1930'lu yılların ortalarına kadar- **"Teknoloji Çağı"**ndan dem vuruluyordu. Bu terimle, **Endüstri Devrimi**'nin ardından hızla gelişim göstermiş olan mekanik araç, gereç ve aygıtların, artık güncel yaşamın her anında yer alacakları, bunları kullanmanın ve bunlardan yararlanmanın kaçınılmazlığı belirtilmiş oluyordu.

Hemen ardından, kuantum fiziği alanındaki sıçramalı gelişim aşaması sağlandı. Günümüzde yer yer insanlığın başına dert olan nükleer enerjinin değerlendirilebilme bilgisine varıldı. Bu kez **"Atom Çağı"**ndan söz edilir oldu.

Aradan ancak 25-30 yıl gibi pek kısa bir süre geçmişti ki, bunun yerini **"Elektronik Çağı"** terimi aldı. Böylelikle, ağır endüstrideki ilerlemenin artık önemsizleştiği ve elektronik aygıtların insan yaşamına yoğun bir biçimde girerek yön vermeye başladığı vurgulanıyordu.

Bunların üçü de sırasıyla, bunlara ne ölçüde sahip olabildikleri bakımından, çeşitli ulusların (henüz birer "ulus" niteliğini edinememiş topluluklar dahil) genel yaşam düzeyi arasında uçurumlar yarattı.

Bir bakıma tarihte kalmış olan bu değişim, 20. yüzyılın ikinci yarısında, daha önce ***Endüstri Devrimi***'ni yaşayıp bitirmiş olup hızla bilimsel ve teknolojik ilerlemeye girişmiş olan ülkelerin, bu kez uluslararası platformlarda yepyeni bir ekonomik-politik eğilime yönelmelerine yol açtı.

Bilim ve tekniği uygulamaya koyup büyük atılımlar gösteren endüstriyel açıdan gelişmiş olan ülkeler, makina ve araç-gereç üretimini gelişmemiş ülkelere satmaya yöneldi. Böylece endüstriyel üretimin ağır yükünden kendilerini sıyırmaya başladılar. Bu amaçla, özellikle iş gücünün çok daha ucuz olduğu ülkeleri yani insanın ve emeğin değerinin henüz yerli yerine oturmadığı, insanlarının birkaç kuruş için bir karınca ordusu gibi çalışmaya razı olduğu toplumları kullanmaya başladılar.

Bu durumda "az gelişmişler" *(kimilerinin deyişine göre "geri bırakılmışlar")*, bilim ve teknolojide gelişmiş ülkelerin çağdaş uygarlık düzeyine erişebileceklerini sandı. Kendilerine bu doğrultuda getirilen önerileri birer fırsat sayarak, sonrasını düşünmeksizin sevinçle kaptılar.

Böyle yaptılar da ne oldu?.. Ne değişti?..

Gelişmiş ülkelerden aldıkları üretim olanaklarını, kendilerini geliştirmek için kullanamadılar. Ürettiklerini, yine gelişmiş ülkelere, hem de ucuza verdiler. Kazandıklarıyla, gelişmiş ülkelerin peşlerinden sürüklendiler; onların yıllar önce varmış oldukları düzeye bile gelemediler. Çünkü yaptıklarının bilgisini edinemediler.

Oysa şimdilerde **"Bilgi Çağı"**na girişten söz ediliyor.

Nitekim bilim ve teknikte diğerlerine oranla daha çok gelişmiş olan ülkeler, bırakın ağır endüstri ürünlerini, artık elektronik aygıtlar ve parçalar üretmeyi bile kendileri için taşınması gereksiz bir yük olarak görüyor. Bu işi az gelişmiş ülkelere aktarmaya, ancak bu üretime ilişkin **"Bilgi"**yi kendi denetimleri hatta tekelleri altında tutmaya çalışıyorlar. Ancak nükleer enerjinin üretim ve kullanımının "Bilgi" ile pek yakın ilişkisi olduğu için, bunu vermeye henüz pek yanaşmıyor, bunun ortaya çıkardığı çevre sorunlarına şimdilik katlanıyorlar.

İşte şimdilerde yani 21. yüzyıl başlarındaki olgu budur.

Şimdi artık **"Bilgi"**yi elinde tutmayı başaranlar, salt kendilerini geliştirip bilgisiz ya da bilgileri yetersiz düzeyde kalmış olanlara oranla büyük bir üstünlük sağlayacaktır. Bu kadarla da yetinmeyeceklerdir. İnsanlığın ve olabildiğince de doğanın üzerinde egemenlik kuracaklardır.

Konuya salt insanlık ve uygarlık açısından bakacak olursak, Orta Çağ ve sonrasında sergilenmiş olan çarpık toplumsal yapının, bunun ardından hızla gelmiş ve ancak yakın geçmişimizde haklı ağır eleştirilere uğratılmış olan **sömürgecilik** olgusunun, çağımızın koşullarına göre uyarlanmış olan başka biçimlenmeler altında yinelenmesi hazırlığı yapılmakta gibidir.

☯ ☯ ☯

Masonluğa gelelim...

Çağdaş Masonluğun örgütsel düzeni 18. yüzyıl başlarında sağlanmıştı. Bu yapılırken, geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatına *(Operatif Masonluğa)* olan bağımlılığından kurtarılamamıştı.

Bu durumu anlayışla karşılamalıyız; bir zorunluluktan kaynaklandığını, o tarihte salt düşünsel *(spekülatif)* nitelikli Masonluğun örgütlenmesine henüz olanak bulunmadığını bilmeliyiz.

Yenilenen Masonluğun kendine bir örgütsel düzen kurabilmesi için, hem eski olup hem de saygınlığı süren, ancak bir çöküntüyle karşı karşıya olan geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının kurumuna sahip çıkması hayli "kurnazca" olarak nitelenebilecek bir çıkar yoldu.

Böyle yapılmış olmasaydı, çağdaş anlamdaki Masonluğun örgütsel düzenini, bağımsız bir kurum olarak oluşturabilmek için, daha çok uzun bir süre beklemek gerekebilirdi. Gerçi tarih, **Aydınlanma Çağı**'nın başladığı 30-40 yıl gibi kısa bir süre sonra bu tasanın boşuna olduğunu gösterdi ama 18. yüzyılın ilk çeyreğinde bunun böyle olacağı bilinemezdi.

Bu yüzden, en azından başlangıçta, yenilenen Masonluğun örgütsel biçiminin, geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatına pek benzer olması gerekmişti. Çünkü zaten her iki tür Masonluk aynı çatı altında ve bir arada yürütülecekti.

Dolayısıyla öğretim kapsamının da sınırlı tutulması zorunlu görülmüştü. Bu nedenle hem bireysel hem kurumsal boyutta olmak üzere, ***Masonluğun işlevinin ne olması gerektiği*** yeterince açık ve belirgin bir biçimde ortaya konulamamıştı.

Nitekim daha 18. yüzyıl ortalarında, Masonluğun pek kısa bir süre önce oluşturulmuş öğretim kapsamının yetersiz kaldığı, geliştirilmesi gerektiği anlaşıldı. Geleneksel yapıcılık mesleği ve sanatının hızla gözden düşüp, giderek artan bir ivmeyle varlığını yitirme yolunu tutuşunun da bunda etkisi vardı.

Ancak, bu gelişimin hangi doğrultuda yapılacağı konusu, Masonlukta içsel sorunların doğmasına yol açtı.

Bu konuda kendini yetkili ya da yetenekli gören hemen hemen her kişi, Masonluğu kendi benimsediği ilkeler ve öngördüğü işlevler doğrultusuna çekmeye çalıştı.

Bu bakımdan aralarında uzlaşmaya varanlar da oldu. Fakat kimilerinin hiç ödün vermemekte diretmesi ya da gereken toleransı gösterememesi, Masonluğun dünya çapındaki bütünlüğünü yitirmesine ve çeşitli biçimlerde bölünmelere (ayrışmalara) uğramasına yol açtı.

☯ ☯ ☯

Masonluk, 18. yüzyıl sonları ve 19. yüzyıl başlarında, o zamanın koşulları altında *"olağanüstü"* olarak nitelenebilecek bir hızla değişimlere uğradı. Bunda, Aydınlanma Çağı'nın etkisiyle oluşan felsefî görüşler ve toplumsal yapılanmadaki değişimlerin de payı vardı. Daha yarım yüzyıl gibi kısa bir süre önce toplumu aşan ve etkilemeye çalışan Masonluk, şimdi toplumsal gelişime ayak uydurmak ve kendini buna göre yenilemek zorunda kalmıştı.

Bundan sonraki yaklaşık yüz yıl boyunca, birçok yerde toplum başını alıp yürüdü. Masonluk ise, bu gelişime ayak uydurabilmekte geç kaldı.

Çok sayıda mason riti kuruldu. Bunlardan birbirleriyle yakınlıklar ve benzerlikler gösterenler bir araya toplanıp "aynı" sayılsalar bile, uzlaştırılmaları olanaksız yaklaşımlar ortaya çıktı.

Eğer Masonluğu dünya çapında bir **"bütün"** olarak görmek istiyorsak, bu bakımdan işlevinin ne olması gerektiğini belirlemesini bir yana bırakıp, içsel sorunları ile uğraşıp durduğunu söyleyebiliriz.

☯ ☯ ☯

19. yüzyılda ise, bu farklı yaklaşımların sayısı azaldı. *«Bu nasıl oldu?»* diye sorulacak olursa; bunun yanıtı bir benzetmeyle *«Küçük balıkların büyük denizlerde yaşayamaması gibi.»* diyerek verilebilir. Ancak şunu da eklemek gerek: Arta kalan uzlaşmazlıklar daha da belirginleşti, kristalleşti ve giderilebilmeleri çok daha zorlaştı.

Tarihte "Büyük Yüzyıl" olarak da anılan 19. yüzyılda, Batı dünyası bilimde ve teknikte hızla ilerleyip **"Endüstri Devrimi"**ni gerçekleştirdi.

Bu dönemde, Masonlukta da çağın değişim gösteren koşullarını yakalayabilenler oldu. Bunlar, toplumsal işlevlerini kavrayarak kendilerini buna göre yenileyebildi. Örgütsel düzenlerini de bu paralelde değiştirip çağdaşlaştırdılar. Ancak nasıl tüm masonlar dünya nüfusuna oranla pek bir azınlıkta ise, onlar da dünya masonlarına oranla sayısal bakımdan azınlıkta kaldı.

Masonlukta çoğunluğu oluşturanlar ise, gerek Bilim ve Bilgi'de, gerek bunların uygulamaya yansımasında gerekse toplumsal yapılanmada yaratılmış değişiklikleri görmezden geldiler ya da göz ardı ettiler. Artık pörsümüş ve çağ dışı kalmış olan ilke ve öğretimlerinin, hâlâ ***en iyisi ve en doğrusu*** olduğu savını sürdürdüler. Bununla da kalmadılar; bu ilke ve öğretimlerin, toplumun düzeyini aşmakta olduğu varsayımıyla böbürlenip, kendilerini bir aldatmaca oyununa kaptırdılar. Böylece kendilerine bir doyum sağladılar; üyelerini de bu kandırmacayla etkilediler.

Bu aşamada, ortaya önemli bir sorun çıktı: Masonluğun örgütsel bakımdan dünya çapındaki otoritesi, kimde ya da neredeydi?...

Yalnızca kendilerinin en iyisini ve en doğrusunu bilip uygulamakta olduklarını ileri sürenler, bu kez gerek ulusal gerekse uluslararası boyutlardaki ekonomik ve politik güçlerini, bu otoriteyi sağlayabilmek ve kendilerine mal edip sahiplenmek doğrultusunda kullanmaktan da geri kalmadı.

Bu tutum, tek yönlü değil, dönüşümlüydü yani konu yalnızca ekonomik ve politik güçlerin masonik bakımdan bir evrensel otorite sağlanması doğrultusunda kullanılması değildi; masonik örgütlenmelerin ve ilişkilerin de ekonomik ve politik güçlenmelerin aracı olarak kullanılmasını kapsıyordu.

Masonluğun ilk oluşumu sırasında ortaya konulmuş olan "yasal" bir kurala göre, bu kurumun politikanın dışında tutulmasına ilişkin zorunluluk, ancak ulusal boyutta geçerli sayılmaktaydı; uluslararası boyutta hemen hiç umursanmayışı bir yana, bu kullanım geçerli hatta Masonluğun bir işlevi gibi görülüyordu.

Bu tutum, Masonluğun evrensel amaçlarıyla hiç de bağdaştırılamayabilir. Hatta bu tutum, **"Emperyalizm"**in tipik yaklaşımlarından biri olarak nitelenebilir.

Doğruya doğru, eğriye eğri konuşacak olursak, öyledir. Bu, Masonluğun dünya çapındaki bir içsel sorunudur.

20. yüzyılın ilk çeyreğinin sonlarına doğru yani iki dünya savaşının arasındaki dönemde, kimi mason örgütlerinin iç politikaya da bulaştıklarını görürüz. Masonluğa karşıt *(antimasonik)* bazı çevrelerin *«Masonluk politikaya karışıyor!»* diye vaveyla koparmış olmaları boşuna değildir. Bu da, masonların dünyadaki sosyal ve ekonomik değişimlerden etkilenmelerinden, buna karşılık Masonluğun gerek öğretiminin yine yetersiz kalmasından, gerekse işlevinin ve yönteminin açık seçik bir biçimde betimlenmemiş olmasından ileri gelmiştir.

Bu olgu günümüzde de kısmen sürmektedir. Böylelikle, çoğu masonik çevrelerde Masonluğun asıl amaçlarından saptırılarak yozlaştırıldığını, zümreleştirildiğini, üstelik bazı yerlerde yeni masonlara bunun böyle olmasının gerektiği doğrultusunda aşılamalarda bulunulduğunu söylemek pek de yanlış sayılmaz.

Dolayısıyla Masonluğa dünya çapında bakılacak olursa, çok önemli bir işlevsel sorunu bulunduğu söylenebilir.

Burada, Çağdaş Masonluğun Tarihi'nin âdeta bir kuşbakışı özetini çıkarmış olduk. Tüm bu olup bitenlerin, Masonluğun özgün evrensel amacının gerçekleştirilebilmesi bakımından hiçbir işe yaramamış olduğunu söyleyebiliriz.

☯ ☯ ☯

Masonik yazında, zaman zaman ve yer yer, masonların neler yapmış oldukları, ne gibi olumlu atılımlara katkıda bulundukları, âdeta böbürlenircesine anlatılır. Masonlar için bunlar, ancak birer *"avunma vesilesi"* olabilir. İnsanlığın bugünkü durumuna, yalnızca çok sayıda mason locasının ve kitlesel güçlerinin de bulunduğu Batı toplumlarında değil, tüm dünya çapında bakılacak olursa, masonların daha henüz pek bir şey yapamamış oldukları sonucuna varılabilir. Hatta masonların, üyesi oldukları bu kurumun asıl işlevini bir türlü kavrayamamış oldukları bile söylenebilir.

Bir zamanlar ***"köklü bir tarihsel geçmişi bulunan onurlu bir kurum"*** olmakla övünen Masonluğa karşı, toplumsal kesimlerde güvensizlik ve kuşku belirmiştir. Masonluğu metafizik bir yaklaşımla ***"Din'e hizmet etmek için oluşturulmuş bir kurum"*** gibi görenlerin ise, ritüelik öğretimlerinin de sorgulanmasına başlanmıştır.

Bazı mason kuruluşları, kendi toplumlarındaki saygınlıklarını koruyabilmek için, birtakım iyilik işlerinde bulunmaya, topluma yönelik **somut hizmetler** üretmeye giriştiler. Özellikle, hastaneler, bakım evleri, öğrenim kurumları, bilimsel araştırma enstitüleri kurmak ve işletmek gibi çalışmalara yöneldiler.

Hiç kuşkusuz, olanaklar elverdiğince iyilik işlerinde bulunmak, bilim ve eğitimi desteklemek, her mason kuruluşunun yan görevlerinden biridir. Bu, Masonluğun amaçlarıyla ve ilkeleriyle sıkı sıkıya bağdaşır. Fakat bir asal görev olmadığı gibi, Masonluğun işlevi sayılamaz.

Oysa bu kadarıyla da kalınmayarak, bu yan hizmetler yer yer gösterişe de dönüştürüldü. Böylelikle, kimi ülkelerde Masonluğun niteliği üzerinde yanlış izlenimler doğdu. Mason örgütleri, sıradan toplumsal hizmet dernekleriyle bir tutulur oldu. Hatta Dünya Masonluğu'ndaki kitlesel gücün neredeyse yarısına sahip olan Amerika Birleşik Devletleri'nde Masonluk, başka kurumlara girebilmek, meslekte, ticarette ya da politikada ilerleyebilmek için âdeta bir basamak, bir atlama taşı niteliğine dönüştürüldü. Yardım kampanyası tarzındaki, gösteriş içeren uygulamalar, Amerikanvarî yaklaşımı benimseyen diğer bazı ülkelerde de yerleşti.

Tüm bunlar olup biterken, Masonluğun kendi içine dönük ilke ve öğretimlerinin, çağın gereklerine uygun bir biçimde yeni baştan düzenlenmesi, gelecekte de şimdiden tasarlanamayan değişimlere elverir bir esnekliğinin olması bir türlü sağlanamadı. Böylece, uygulanması sürdürülen ritüellerin ve kapsamlarındaki masonik öğretimin, gerek masonlar gerekse mason olmayanlarca sorgulanışı, görmezden, duymazdan, bilmezden, aldırmazdan gelinerek eski hamam eski tas tutumu sürdürüldü.

Dolayısıyla, 20. yüzyılın ikinci yarısında çoğu yerde Masonluk, tıpkı 18. yüzyıl sonlarında olduğu gibi, çağdaş koşul ve gereksinmelerin çok gerisinde kaldı. Bir diğer deyişle, **asal işlevini yitirdi**.

Kuşkusuz bunları dünya yüzündeki tüm mason kuruluşları arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin söylemek, Masonluğun özgün amaç ve ilkelerini çağın koşullarına uyarlayarak kendilerini de yenileyip çağdaşlaştırabilenlere haksızlık etmek olur. Fakat sayısal bakımdan çoğunluğun durumu ne yazık ki böyle...

☯ ☯ ☯

Aslında Masonluk, örgütsel olarak, herhangi bir eylemde bulunmamayı öngörmüş, insanlığa ve insanlara yönelik amaçlarının doğrultusunda çalışmak üzere masonların yetişmelerinin sağlanmasını, amaçlarını onların bireysel girişimleriyle yürüterek gerçekleştirme yoluna sokmayı yöntem edinmiştir. Bundan ötürü, her şeyden önce, ilkelerini ve yöntemlerini beğenmeyen, kendi görüşlerine, çıkarlarına ve eğilimlerine aykırı bulan çeşitli kurumların ve çevrelerin olası tepkilerine karşı varlığını korumuş olmaktadır. Ancak işte o da olabildiği kadar…

Bildiğimize göre, Masonluk masonlara, **bilgisizlikle boğuşmak, bağnazlıkla savaşmak, dogmaları yıkmak, Bilgi'yi yaygınlaştırmak, insanların gönenç ve mutluluklarını sağlamak üzere çalışmak** görevini vermiştir. Fakat onları, bunları yapabilmeleri için, kendi içrek çalışmalarındaki teorik öğretimin ve dayanışmanın dışında hiçbir şeyle donatmamaktadır.

Masonluk, masonların **"bilgili ve erdemli bireyler"** olarak yetişmelerini beklemektedir ama bunun sağlanıp sağlanmadığı da kuşkuludur; sağlanabiliyorsa, yetmemektedir. Masonluğun amaçlarına ulaşabilmek için ilerlemek şöyle dursun, bu doğrultuda birtakım aşamalar elde etmek bile yalnızca bununla olmamaktadır.

Bir zamanlar, masonların ülkelerin yönetiminde önemli yerler alacakları ve Masonluktan edindiklerini, bireysel güçlerini kullanarak uygulamaya koyacakları düşünülmüştü. Ülkelerin yönetiminde masonların etkinliğine bakılacak olursa; bu düşüncenin, bundan yaklaşık yarım yüzyıl öncesine kadar epeyce geçerli olduğu söylenebilir. Şimdilerde ise, gerçek masonlardan birçoğu, bireysel yaşamlarında, kendilerini politikanın hatta kamusal bürokrasinin dışında tutmaya çalışmaktadır.

Günümüzde ülkelerin yönetiminde yer alan ya da bir üst düzey devlet görevlisi olan çoğu masonlar, ne yazık ki, söz verişleri uyarınca masonik görevler üstlenmiş bulunduklarını hatta "mason" olduklarını bile kolaylıkla unutabiliyor. Masonik amaç ve ilkelere ters düşse de içinde yer aldıkları ya da kendilerini bu yere getirmiş olan politik kurumun ilke ve eğilimlerini benimseyip yürütüyorlar.

Masonluğun amaçlarını, evrensel boyutta olsun, belirli bir toplumsal boyutta olsun, bireysel boyutta olsun, her ne boyutta olursa olsun gözden geçirdiğimizde, bu amaçların gerçekleştirilebilmesi bakımından masonların en önemli ve öncelikli işlevi, **insanların ve toplumların bilgisizliklerini gidermek, onları bilgi ile donatmak** olsa gerektir.

Peki ama masonlar bunu nasıl yapacak?.. Nasıl bir yöntem kullanacaklar?.. Bu yöntemin başkalarınca kullanılmasını nasıl sağlayacaklar?.. Bunlar masonlara öğretilmekte, masonlar bu bakımdan eğitimden geçirilmekte değildir. Masonluk, masonlara böyle bir görev yüklerken, galiba her bir masonun sanki bir **"eğitimci"** olduğunu, doğal olarak bu işi bildiğini varsayıyor!

Siz, herhangi bir kurumda ders vermeyi hiç denediniz mi?.. Bildiğiniz bir şeyi bilmeyenlere anlatmak pek zor olmayabilir; fakat anlattıklarınızın anlaşılmasını, kavranmasını, sindirilmesini, benimsenmesini sağlamaya hiç giriştiniz mi?.. Tümüyle bilgisiz olanlarla baş edebilirsiniz belki ama başka kaynaklardan yanlış bilgiler edinmiş olan ön yargılı kişileri, kandırılmışları, tutucuları, hele bağnazları, doğruları görebilmeleri için uyarma ve yönlendirme çabasına hiç giriştiniz mi?

Eğer giriştiyseniz, ne kadar başarılı oldunuz?.. Aydınlanmalarına katkıda bulunduğunuz kişilerin başkalarını da bilgilendirmelerini sağlayabildiniz mi?

Masonluktaki ritüellerin gereğince, bu bağlamda bilimsellik öncelikli tutuluyor. Üstelik masonların, bilimselliği yalnızca loca çalışmalarında değil, bireysel olarak güncel yaşamlarında da öncelikli tutmaları gerekiyor.

Peki ama şu belirtilmiş eğitsel çalışmaların bilimsel olarak nasıl yapılabileceğini, nasıl yapılması gerektiğini, nasıl yapılırsa başarı elde edebileceğini biliyorlar mı?.. Bu iş öyle bir gömlek giymekle olmuyor.

Masonluk masonlara bilimselliğin yanı sıra akıl ilkelerine başvurmalarını, bilgelik ile davranmalarını öneriyor.

Bu yeter mi?

Masonluk, amaçlarının gerçekleştirilebilmesi, bunun için de ilkelerinin yaygın olarak benimsenmesinin sağlanabilmesi bakımından, artık salt masonların bireysel girişimleriyle yetinmemeli, kurumsal çalışmalar yapmalıdır.

Değişim gerek!

Ancak burada önemli bir noktaya dikkat etmeli: Örgütsel bir girişim, toplu bir eylem değildir. Kurumsal çalışma böyle anlaşılmamalı….

Kurumsal çalışma, bireysel boyutta yapılması öngörülen girişimlerin, örgütün içinde planlanıp programlanması, bunun için gerekli kurulların oluşturulması, hedef ve stratejiler saptanması, bunlara varmak için en etkili yöntemlerin belirlenmesi, nelerin ve nasıl yapılması gerektiğinin bunu bir meslek olarak bilenlere danışılması, görevler dağıtılması, iş bölümü yapılması, uygulamadaki başarı ve başarısızlıkların değerlendirilmesi, buna göre plan ve programın onarılıp yenilenmesidir.

Böyle bir kurumsal çalışmaya girişen bir mason kuruluşunun, atılımlarında Masonluğun adının ortaya koymasının hiçbir gereği yoktur. Girişimlerin bir mason örgütünce planlanıp düzenlendiğinin ve uygulanmasında görev alan masonlarca yürütüldüğünün açıklanması gerekmez. Aksine, Masonluğun adının duyurulmamasına çalışılması çok daha yararlı ve uygun olur.

Özellikle 18. yüzyılın son yarısı ile 20. yüzyılın ilk yarısında Masonlukta yer yer kurumsal çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Ancak bu çalışmaların çoğu, bir mason kuruluşu boyutunda gerçekleşmemiştir. Birbirlerinden ayrı hatta büyücek bir örgütte birbirlerinden habersiz olan localar boyutunda kalmıştır. Bu tür çalışmalarda bulunan localar, kendi stratejilerini kendileri belirlemiş ve âdeta bir başıboşluk içinde birtakım etkinliklerde bulunmuşlardır. Bunun en sakıncalı yönü, yapıp etmelerini doğrudan ve açıkça Masonluk ile bağdaştırıp Masonluğun adını ortaya koyarak Masonluğa mal etmeleri olmuştur.

Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere birçok ülkedeki mason kuruluşlarının bunun tümüyle tersini yaptıkları hatta etkinlik ve girişimlerinde Masonluğu özellikle vurgulayarak belirttiklerini görmekteyiz. Fakat bu tarz bir uygulama, "Masonluğun amaçlarının işte o yapılanlar olduğu" gibi yanlış bir algı da yaratıyor. Ha, o mason kuruluşları zaten Masonluğun amaçlarının da bunlar olduğunu öngörüyorsa, diyecek bir şey yok.

Yo, hayır! Diyecek bir şey var: Onların da değişmesi, tutum ve stratejilerini değiştirmeleri, Masonluğa hakkını vermeleri gerek.

Beri yanda kimileri belirli bir politik öğretinin (doktrinin) ilkelerini Masonluğun ilkeleri gibi göstermeye, belli bir ulusal ya da zümresel ideolojiyi Masonluğun amaçları gibi belirtmeye girişmişlerdir. Toplumlarında yararlı olup olmadıkları apayrı bir konudur. Dünya kamuoyunda çeşitli tepkilerin doğmasına yol açmışlardır. Üstelik bu tepkileri kendileri karşılamamışlardır. Bundan ötürü sadece o mason kuruluşları değil, dünya çapında Masonluğun tümü sorumlu tutulmuştur.

☯ ☯ ☯

Çağdaş Masonluğun bir değişim sürecine girmesi, amaçları doğrultusunda kurumsal çalışmalara girişmesi gerekmektedir. Fakat bu konuda pek aceleci olmamak, olasılıkları çevrelice ve geniş düşünüp ona göre davranmak, bu arada önlemli olmayı elden bırakmamak gereklidir.

Masonik örgütleri birtakım sosyal nitelikli girişimleri dışında salt Masonluğun asal amaçları bakımından birtakım etkin, eylemsel girişimlerde bulunmadıkları için eleştirirken, bunun haklı bir dayanağını göstermek zordur. Çünkü Masonluğun 300 yılı aşkın geleneksel yapılanma ve çalışma tarzı buna elvermemektedir.

"Çalışma tarzı" deyince, burada sözünü etmek istediğimiz şey, ezoterik yöntem, ritüeller, simgesel dil ve masonik birimlerin örgütlenme biçimi değildir. Masonluğun amaçlarının -her ne olursa olsun- gerçekleştirilebilmesi, ilkelerinin yaygınlaştırılması doğrultusunda yapılması gerekip yapılmayan etkin çalışmaların biçimidir.

Şu halde asıl eleştirilmesi gereken, bir masonik örgütün bu bakımdan herhangi bir etkinliğe girişmeyişi değildir. Masonlukta öteden beri benimsenmiş olup çağdaş koşullara gerektiğince uymayan, çağın gereksinmelerini yeterince karşılayamayan çalışma tarzı, ayrıca mason kuruluşlarını daha etkin çalışmalar yapmaktan alıkoyan ilkeleridir. Nitekim "değişim gerek" önerisi de bundan ileri gelmektedir.

Kuşkusuz, böylesine bir eleştiriye girişirken, değişim gerektiğini söylerken, bunun "olumlu" bir nitelik taşıyabilmesi için, salt beğenmezlikten kaynaklanmaması, art niyetli de olmaması gereklidir.

Fakat bu yeterli değildir. Eleştirilerin evrimsel bir gelişimi hedeflemesi, bunun için iyi ve geniş kapsamlı düşünülüp tasarlanması, üstelik gerçekçi önerilerle donatılması gerekir. Bu ise, söylendiği kadar kolay bir iş değildir.

Yapılacak eleştiri ve önerileri toplamak, bunları karşılaştırıp değerlendirmek, en uygun ve en gerçekçi gelişim ve değişimin yöntemini saptamak, sonra da bunu mason topluluğuna benimsettirmek çok daha zor olacaktır.

Tüm bunlar, bugünden yarına, hemen olacak şeyler de değildir. Epeyce zaman alacaktır. Belki de kişilerin (günümüzdeki masonların) bir toplumun yaşam süresine oranla pek kısa sayılabilecek olan yaşam süreleri çerçevesinde bunun gerçekleştiğini görme olanağını bulamayız.

Bu bakımdan tek bir umut vardır: Çağımız, bilimde, bilgide, toplumda ve törede çok hızlı değişimlerin ve gelişimlerin yer aldığı bir dönemdir. Bunun Masonluğu da etkilemesi beklenir. Nasıl her zaman yaşanılan çağın ilerisinde olduğunu ileri süren Masonluk 18. yüzyılın özellikle ikinci yarısında bir süre için çağın gerisinde kalmış, sonra bunu yakalayabilmek için bir atılım göstermişse, bir benzer olgu ile yakın geleceğimizde karşılaşabiliriz. Bu bir doğal gelişim olgusudur; engellenemez.

Yapılması gereken bir işi gerçekleştirmek için olanaklar ölçüsünde yapmaya başlamayıp, bunu sonraya, başkalarına bırakmak, büyük bir yanılgıdır. Hiçbir şey yapmazken, başkalarının yapmaya çalıştıklarını kötülemeye kalkışmak ise, yakışık almayan bir davranış tarzıdır. Yapılanı kötüleyenin, daha iyisini ve daha doğrusunu yapmak üzere çalışmaya girişmek üzere de hazır olması gerekir. Lâf üretmek yetmez; özverili çabalarda bulunmaya gönüllü olmak gerekir.

Masonluk, somut bir güç değildir; soyut bir topluluktur. Kendi kendini değiştirip geliştirecek değildir. Onu değiştirip geliştirecek, ona çağımızın gereklerine uygun bir yapılanma tarzı ve çalışma yöntemi kazandıracak olan güç, mason topluluğudur. Bunun sağlanabilmesi bakımından da mason topluluğunun kendi içinde tutarlı, toleranslı, sabırlı, direşken, uyumlu, barışsever olması, bir diğer deyişle **değişim gösterip içsel sorunlarını çözümlemiş** olması gereklidir.

Ancak böyle bir şey olup bitene dek, masonlar ellerini kollarını bağlayıp, salt localarının toplantılarına katılarak, adına **"kardeşlik"** dedikleri sıkı dostluklarını ve yakınlıklarını geliştirmek, biraz yönetsel biraz düşünsel işlerle uğraşmak, aralarında bilgi ve görüş alışverişinde bulunarak bilinç ve erdemleri bakımından bireysel gelişimlerini sürdürmeye çalışmakla yetinmemeli...

Onlar da Masonluğun geleneksel yapılanma ve çalışma tarzını çağımızın değişen koşulları ve gereksinmeleriyle yeterince uyum için bulmuyorlarsa, daha etkin bir düzeyde başka şeyler yapılmasına ilişkin istem ve dilekleri olduğunu ileri sürerek, üzerlerine düşen görevleri yerine getirmekten kaçınmamalılar.

Masonlar, şimdilik, Masonluğun kendilerinden bireysel boyutta beklediklerini, üstelik yerine getirmeye söz vermiş oldukları girişimleri sürdürmeli…

Eğer bunu yapmıyorlarsa, Masonluğun, sözünü etmiş olduklarımızdan çok daha önemli bir içsel sorunu var demektir. Bu ise, masonların, aslında Masonluğu pek anlayamamış, benimseyememiş, içlerine sindirememiş, **bir yaşam tarzı** edememiş olduklarının, ölmeden Masonlukta öldüklerinin bir göstergesidir.

☯ ☯ ☯

Yanlış anlama olmaması için şunu altını çizerek belirtmekte yarar var: Bu çalışma, kurumsal olarak Masonluğa, bireysel olarak da masonlara karşı değil, Masonluktan ve masonlardan yanadır.

Masonluğun işlevsel sorunlarının zaman içinde mutlaka çözümlenebileceğine ilişkin umudumuzu yitirmeksizin, bireysel boyutta yapılması gereken işlere şöyle bir bakarsak, bunların başında **bilgisizliği gidermek üzere çalışmak** geldiği görülür.

Masonlar, kuşkusuz işe önce kendilerinden başlamalı... Bugüne dek öğrenmiş olduklarıyla yetinmemeliler. Hiçbir zaman bilgilerini ***"saltık"*** (mutlak, bütünlenmiş) sanmamalılar. Daha çok bilgilenmek ve yanılgılarının yerine doğruları yerleştirmek için olanaklarını zorlamalılar. Fakat kendilerine tanıdıkları bu öncelik bencilliğe yol açmamalı… Kendilerinden daha az bilgili olanlar hatta "bilgisizler" bulunduğunu bilmeliler. Nasıl bilgilenmek için çalışmalarında kendilerinden daha bilgili olanlardan yararlanıyorlarsa, başkalarını bilgilendirmekten de geri kalmamalılar.

Peki ama bunun yöntemi nasıl olmalı?

Bir kısır döngüye kapılmışçasına yine aynı soruya geliyoruz.

Kuşkusuz bu iş başlı başına eğitimcilerin uzmanlık alanıdır. Gerçi onların da günümüze dek uygulayageldikleri bilgilendirme yöntemlerinin ne ölçüde başarılı sonuçlar verdiği tartışılabilir ama çağcıl bir eğitimci her halde artık köhnemiş ve yeterince başarılı sonuçlar veremediği görülmüş olan yöntemlere körü körüne bağlı kalarak bunları sürdürmekte diretmez; kuşkusuz o da çağın değişen koşullarına ayak uydurarak kendini yenilemektedir.

Ancak, burada sözünü ettiğimiz bilgisizlik, genellikle eğitimcilerin ilgi ve uğraşı alanlarının dışında kalır. Bu, özellikle dogmalardan, ön yargılardan, kör inançlardan ve bağnazlıktan kaynaklanan türde bir bilgisizliktir; bir diğer deyişle **"bilgi edinmeye ve bilginin yaygınlaşmasına karşı direnme"** biçiminde bir görünüm sergiler. Bunun giderilmesi bakımından çalışmak üzerine bir yöntem önerisi getirebiliriz.

Karşınızdaki kişinin hayli bilgili olduğunu varsayalım... Eğer gerçekten bilgiliyse, bir türlü gidememiş olduğu dogmalarından sıyrılabilmesi, varsa kör inançlarından uzaklaşması, ön yargılarından kurtulabilmesi, bağnazlık kırpıntılarından arınabilmesi için; doğrudan bunların yanlışlığını ortaya seren, dayanaksızlıklarını ve saçmalıklarını gösteren bir yaklaşımda bulunabilirsiniz. Yeter ki, bilgili oluşunun yanı sıra, eleştiriye dayanıklı olsun ve tüm bilgi birikimine karşın yer yer yanılgılarının bulunabileceğini kabullenebilsin. Çünkü oldukça bilgili bir insan ile **tolerans** üzerine kurulu bir tartışma yapılabilir. Fakat oldukça bilgisiz oluşunun yanı sıra tolerans gösteremeyen bir insanı tüm bunlardan kurtarabilmek için aynı yöntemle doğrudan yapılacak bir yaklaşım, bırakın beğenmezlik ya da hoşlanmazlığı, tepkiyle karşılanır.

Bilgisiz bir insanın dogmalarına bir kez saldırıda bulundunuz mu hatta ona böyle bir girişime yöneldiğinizi sezdirdiniz mi, bundan sonra aslında belki de kolaylıkla benimseyebileceği kimi doğruları bile artık ona gösteremezsiniz. Çünkü başlangıçtan size karşı olan güvenini yitirmiş hatta sizi kötü ve zararlı olarak nitelemiştir. Size baksa da görmemektedir; sizi işitse de dinlememektedir; belki varlığınızdan bile tedirginlik duymaktadır. Bundan böyle o sizin karşıtlarınızla yandaştır. Onu yitirdiniz demektir; bundan sonra kazanamazsınız.

Onun beyni, dikenli tellerle sarmalanmış gibidir.

Ünlü düşünür Cemil Sena Ongun'un bu bağlamda pek ilginç bir sözü var: "Bazı beyinler içi boş, ağzı tıkalı bir şişe gibidir. Ne onun içine bir şey sokabilirsiniz ne de içinden bir şey çıkarabilirsiniz."

Bu yanlış yaklaşımlı girişimin bireysel değil de toplumsal boyutta yapıldığını düşünelim... Bir de işin içine Masonluğun adını karıştıralım... İşte o zaman hemen şimşekleri üzerinize çekersiniz. Kişilerden önce, çıkarcı ve bağnaz çevrelerin amansız saldırılarına uğrarsınız. Masonluğun gerektiğince kurumsallaşmamış, bir alay içsel sorunları bulunan yapısına karşılık, bu kez nasıl bir kurumsal karşıtlıkla baş etmeniz gerektiğini kavradığınızda şaşkınlıktan şaşkınlığa düşersiniz. Hele böyle bir girişim, bir mason kuruluşu tarafından yapılacak olursa, saldırılarda sadece ilgili kuruluşun değil, doğrudan Masonluğun tümünün hedef alındığı görülür.

Tarih boyunca böyle durumlarla sık sık karşılaşılmıştır. Masonluk, bunlarla bir türlü baş edememiş, kendi kabuğu içine çekilmek zorunda kalmış, ancak böylelikle kendi örgütsel varlığını koruyabilmiştir.

Bu nedenle, bilgisizliğin giderilebilmesi için, dogmalardan ve kör inançlardan hiç söz etmeksizin, bunların yanlışlıklarına ve dayanaksızlıklarına değinmeksizin, kişilere ve kurumlara bundan ötürü kendilerinin hor görüldükleri gibi bir izlenim vermekten de özenle sakınarak, yalnızca **bilimsel verilere dayanarak oluşturulmuş bilgiden kaynaklanan doğruları ve gerçekleri ortaya sermekle yetinilmelidir**.

Bunda da aceleci olmamak, her şeyi bir anda verip değişim ve gelişimin sonuçlarını hemen almak istemek gibi yanılgılı bir tutum takınmamak, azar azar vermek, dayançla ve istenilen değişimin görülememesinden ötürü umut yitirmeksizin sabırla beklemek gereklidir.

Önceleri bilgisiz olan insan, kimilerine göre uzunca sayılabilecek bir sürede birbiri ardınca aldığı bilimsel bilgileri, sanki hiç almıyormuş görünecektir. Hiçbir değişim, hiçbir gelişim göstermeyecektir. Bir aşamaya kadar bu böyle sürüp gidecektir. Bu arada, ister istemez kendinde bir birikim oluşturacak, farkında olmadan giderek belli bir doygunluğa varacaktır.

İşte ancak o doygunluğa vardığı zaman silkinip, daha önce sorgulamaya korktuğu dogmalarını kendisi yıkıp atacaktır. Tıpkı bir ilkokulun ilk sınıfındaki bir öğrencinin okuma ve yazmayı epeyce bir süre bir türlü sökememesi, fakat günün birinde, belki hiç beklenmedik bir anda, birdenbire daha önce hiç görmemiş olduğu yazıları bile kolaylıkla okumaya, daha önce hiç duymamış olduğu kimi sözcükleri bile yazmaya başlaması gibi...

Bunu bekleyecek kadar sabırlı mısınız?... Olmalısınız.

Bilgisiz bir insan, en derli toplu bilgi kaynakları olan kitapları pek sevmez. Gazete ve dergileri bile kendi düşünülerine ve eğilimine paralel olanları seçerek izler. Aynı durum günümüzde televizyon ve sosyal medya için de geçerli. Üstelik, bunlarda da yalnızca kendi güncel ilgi alanı bakımından çekici konulara yönelir.

Buradaki tek umut ışığı, şu sözünü etmiş olduğumuz **“korku”**dur. Eğer bu korku ya da çekinme yoksa, olay umutsuzdur. Korku ya da çekinmenin var oluşuyla, olayın olumlu bir gelişmeye doğru yönlendirilebilmesi olanağı belirir. Çünkü korku giderilebilirse, **“merak”** başlayacaktır.

İnsanın bilgilerini geliştirip sağlamlaştırmasının yollarından biri, doğruluğunu benimsemiş olduklarının yanlışlığını ileri süren karşı savları incelemektir. Bilgisiz bir insan bunu bilmez.

Bunu öğrenmeye de hiç istekli değildir; çünkü -pek olasılık vermezse de- kazara doğruluklarına inanmış olduklarından birinin aslında “yanlış” olduğunu görürse, bu kez tüm bildiklerinin doğruluğundan kuşku duymak, onun için katlanılamaz bir acı olacaktır.

Bunun için de okumak, hele kendi istenciyle bilgi edinmek için okumak, onun indinde, gereksiz bir sıkıntıdan başka bir şey değildir.

Buna karşılık, sadece görerek ve dinleyerek yani bir çaba göstermesine gerek kalmaksızın, fakat inanmış olduklarına ters düşmemeleri koşuluyla, kendisine bilgi aktarılmasına pek ses çıkarmaz.

Günümüzde, görsel kitle iletişim olanakları oldukça gelişmiş, birçok konuda hiçbir bilgisi olmayanların bile isteyerek, hoşlanarak izledikleri, dolayısıyla kolaylıkla yararlanabilecekleri bir boyutta yaygınlaşmıştır. Bilginin, doğruların aktarılmasında, bu olanaklardan yararlanmaya bakılmalıdır.

Kuşkusuz bunun için de varsa bu olanakların yönetim ve denetiminde bulunan masonlara çok önemli görevler düşecektir. Masonluk, işlevini yerine getirebilmek bakımından kendini buna uyarlamak, yalnızca birer *"iyi mason"* olabilecek kişileri seçerek almakla yetinmemek, amaçlarının gerçekleştirilebilmesi doğrultusunda ve ilkelerinin yaygınlaştırılması için **işlevsel yararı dokunacak kimseler** ile de işbirliği yapmak zorundadır.

Bu bir *"çıkar alışverişi"* değildir. *"Çifte standartlı bir uygulama"* da değildir.

Masonluğun amaçlarını gerçekleştirebilme doğrultusunda çalışılırken ilkelerinden öz veride bulunmak da sayılmaz.

Yalnızca Masonluğun ilkelerinin yaygınlaşmasını kendi çıkarlarına aykırı bulan kişi ve zümrelerin belki de hiç hoşlanmayacakları, çeşitli yollardan engellemeye kalkışacakları bir iştir.

Nitekim başka Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere bazı ülkelerde bunun örnekleri görülebilmektedir. Mason kuruluşları, kendileri dışında olup Masonluğun amaç ve ilkeleriyle tıpatıp aynı olmasa bile aykırı olmayan belirli başka kuruluşlarla iş birliği ederek, "masonik aile" olarak nitelenen bu birliktelik ile ortak etkinlikler düzenlemek suretiyle bunun herkese yararlı olduğunu belirtirler. Mason kuruluşları, böylece işlevsel sorunlarını kısmen çözümleyebilmektedir.

☯ ☯ ☯

Verilmesine ve yayılmasına çalışılacak bilginin tür ve kapsamının seçimine de özen gösterilmesi pek önemlidir.

Örneğin maddenin salt bir çekirdek ile elektronlardan oluşmayıp, bunlardan başka *"nötrino"* ve *"mezon"* gibi birtakım çok küçük parçacıkların bulunduğunu, bunların hepsinin elektromanyetik dalgalar ve kozmik ışınlarla nasıl etkilendiklerini, ne gibi etkiler oluşturduğunu, geniş ve bilgisiz kitlelere anlatmanın, dogmaların yıkılabilmesi bakımından pek bir işe yaradığı söylenemez. Hiçbir işe yaramayacağı söylenebilir.

Bu arada, özellikle evrenin oluşumuna ilişkin bilimsel bilgilerin aktarılmasında çok dikkatli olunmalıdır. Çünkü bu kez bilgisiz zihinlerde, bilim ile çelişkili dinsel dogmaların olduklarından daha çok ululaştırılmasına yol açılabilir. Bunun sonucu, tüm çabaların boşa harcanmasıdır. Üstelik yanlış yöntem uygulanması nedeniyle, olan umudun yitirilmesidir.

Bilgisizliğin giderilmesinin kaçınılmaz gereği, dogmanın yıkılmasıdır. Bunun için de kişiye, kendi dogmalarını sorgulayabilecek ipuçları verilmelidir.

Bunu yapmaya girişmeden önce ise, kişinin bir ön eğitimden geçirilmesi gerekir.

Bu ön eğitimin amacı, bir sonraki asıl eğitim için **saygınlık ve güvenilirlik** kazanmaktır. Eğitilmesi öngörülen kişi *(dolayısıyla kişilerin oluşturdukları toplum),* bunları aktaran kaynağın anlattıklarını ve gösterdiklerini aktarıldığı ve gösterildiği gibi kabullenmeyip, kendi sınamalarıyla doğrulayabilmelidir.

Dolayısıyla, ön eğitim, ayrıntılı bilimsel bilgilerle dolu değil, pek basit, ancak pratikte yararlı sonuçlar verdiği hemen ortaya çıkabilecek örnekler üzerine kurulmuş olmalıdır.

Örneğin sıradan bir insana uzaya ilişkin bilimsel bilgiler verildiğinde, onun bunları kendi başına sınayarak doğruluklarını çıkarabilmesi olanaksızdır. Tek yapabileceği şey, bunların deneylerle kanıtlandığını söyleyenlerin sözlerine güvenmektir. Eğer bu bilgiler, dinsel inançlarıyla çelişiyorsa, gerekli görülen güvenç sağlanamaz. Fakat bilgisizliklerinin giderilmesine çalışılan kişi bir çiftçiyse, ona nasıl bir yöntem uygulayarak daha verimli bir ürün alabileceği gösterilirse, bu bilginin dinsel inançlarıyla çelişkili sanılması durumunda bile tercih edilerek değerlendirilmesi söz konusu olabilir.

İşin içine **"çıkar"** girince, inançların gücü azalır.

Demek oluyor ki, çok daha basitten başlanmalı, ona sınama fırsatı verilmeli, yararlanması sağlanmalı hatta başka yararlar elde etmek üzere bile isteklendirilmeli, böylece kullanılan iletişim kaynağının uydurma bir şeyler değil, doğruları anlattığına güvenmesi güçlendirilmelidir.

Bir kez bu güçlü güven sağlandıktan sonra, fakat ancak bundan sonra, dogmaların yıkılabilmesini gerçekleştirecek bilimsel kökenli bilgilerin aktarılmasına geçilebilir.

Zaten belki Masonlukta "iyilik işleri" bu bakımdan pek önemlidir. Fakat bu, gerek Amerika Birleşik Devletleri'nde gerek diğer kimi ülkelerde olduğu gibi gereksinmesi olanlara yardım ve destek eli uzatmaktan önce, -öylesi ihmal edilmese bile- insanların asıl gereksinmesi olan, devletlerin pek yetersiz kaldığı **"bilgisizlerin giderilmesi"** amacına yöneltilmelidir.

☯ ☯ ☯

Bütün bunlar, Masonluğun önemli bir işlevsel sorun ile karşı karşıya bulunduğunu ortaya koyuyor.

Üstelik işlevine uygun bir gelişimi sağlasa ve etkin çalışmalara başlasa bile, bir an önce olumlu sonuçlar alınması hevesine kapılmamak, tutarlı bir izlence oluşturmak, bunu sabırla ve yöntemli bir şekilde uygulamaya koymak gerekiyor. Dolayısıyla, Masonluğun işlevinin, daha uzun yıllar boyunca süreceği açıkça görülüyor.

Beri yanda, Masonluğun içsel sorunları da işlevinin yaygınlaşmasını engelliyor.

Çünkü dünya yüzündeki mason kuruluşlarının büyük çoğunluğu, ne yazık ki henüz Masonluğun işlevini böyle görmüyor, kimileri salt *"iyi masonlar"* yetiştirmeyi sürdürmesini yeterli buluyor.

Her mason kuruluşu da bu *"iyi mason"*u kendine göre farklı bir şekilde tanımlıyor. Öylesine ki, kimi mason kuruluşlarının yaklaşımı, diğerlerinin, toplumu bir yana bırakarak, önce masonları dogmalarından uzaklaştırmaya, bağnazlıktan arındırmaya, onları bilimsel kökenli bilgiyle güçlendirmeye çalışmalarını gerektiriyor.

☯ ☯ ☯

Çalışmamızı şöyle bir özetle bağlayabiliriz:

Masonluktaki içsel ve işlevsel sorunların çözümlenebilmesi, öncelikle yapılanma tarzının çağdaşlaştırılmasını gerektirmektedir.

Bunun bir anda ya da kısa bir zaman içinde olabileceğini imgelemek boşunadır. Bu ancak aşamalı bir biçimde gerçekleşebilir.

İlk aşamada, somut ve gerçekçi öneriler geliştirmek gerekmektedir.

Bu, her masona düşen bir ödevdir ama özellikle geleneksel çalışma tarzını neredeyse *"toleranstan ve anlayıştan yoksun"* olarak nitelenebilecek bir şekilde eleştirenler, sadece kendi benimseyişlerinin tek iyi ve tek doğru olduğunda diretenler, bu konuda hiç zaman yitirmeden çalışmaya başlamalıdır.

Bu çalışma değişim gerektirir. Değişim için de önce onun önemini kavramalı ve değişmeye istekli olunmalıdır.

Günümüzün masonlarına çok iş düşüyor, çok!